Book review / Recenzie

ANALELE ŞTIINŢIFICE ALE UNIVERSITĂŢII „ALEXANDRU IOAN CUZA" DIN IAŞI
TOMUL XIX, ŞTIINŢE POLITICE, 2024

CE VOR PATRU INTELECTUALI ROMÂNI DE LA PREȘEDINTELE ȚĂRII

Cristian Preda, Ciprian Mihali, Sorin Ioniță, *Ce vrem de la președintele țării? Ghid civic pentru alegătorii români* (cu o prefață de Andrei Pleșu), Humanitas, București, 2024

OVIDIU GHERASIM-PROCA[1]

În mod neașteptat, anul 2024, an electoral total în România, acumulând toate tipurile de alegeri, surprinde mai ales prin scăderea intensității luptelor cu care partidele și politicienii își obișnuiseră publicul. Marea coaliție guvernamentală între Partidul Național Liberal (PNL) și Partidul Social Democrat (PSD) înființată în toamna anului 2021 a condus la situația neconfortabilă în care, cu argumentul nevoii de stabilitate într-o conjunctură regională dominată de imperativele războiului din Ucraina, cele două partide au colaborat continuu, încercând totuși să dea impresia că se află în competiție. Această poziționare contradictorie s-a materializat mai întâi în organizarea concomitentă a alegerilor locale și europarlamentare, cu liste comune de candidaturi pentru Parlamentul European și scheme strategice variabile (cooperare sau competiție) la nivel local. Apoi, înainte de alegerile generale, PNL a declarat război social-democraților, refuzând totuși să părăsească guvernul. Tangoul guvernamental PNL-PSD, precum și afluxul de publicitate electorală costisitoare în presă, au determinat un efect de restrângere dramatică a ariei dezbaterilor despre programele partidelor politice pentru alegerile parlamentare, în timp ce concentrarea atenției asupra candidaților la alegerile prezidențiale a rămas la cotele obișnuite, foarte înalte. Aceștia din urmă, însă, ocolesc cu obstinație temele politice ardente, ascunzându-se după promisiuni vagi, proiecte abstracte și emisiuni TV de divertisment cu mare audiență. Din aceste motive, publicarea unei cărți de tipul celei

[1] Ovidiu Gherasim-Proca este lector în Departamentul de Științe Politice, Relații Internaționale și Studii Europene al Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, e-mail: gherasim_o@yahoo.com.

recenzate aici aduce o contribuție ambivalentă. Pe de-o parte, diminuează și ea potențialul de concentrare a atenției publicului asupra mandatului parlamentar viitor. Pe de altă parte, exprimă nevoia reală de dezbateri programatice – ce-i drept, din punctul de vedere al unor intelectuali asociați guvernărilor de dreapta, care nu rezonează neapărat cu vederile publicului larg: Cristian Preda – politician și politolog, Ciprian Mihali – diplomat și filosof, Sorin Ioniță – activist politico-civic și analist de politici publice, cărora li se alătură politicianul-filozof Andrei Pleșu, care prefațează volumul.

Andrei Pleșu își intitulează prefața imperativ-normativ „Cum trebuie să fie un președinte" – un text datând din 2014 și republicat de curând în Dilema Veche, după cum precizează o notă la sfârșitul cărții. El face o pledoarie clasică pentru „răul cel mai mic", respingând drept iluzorie căutarea unui președinte ideal și îndemnându-ne să ne adaptăm la „oferta pieței". Apoi, poate inspirat de piața la care face referire, desenează un portret-robot:

> N-aș vrea să am un președinte care nu are în spate nici o performanță profesională notabilă. N-aș vrea să am un președinte despre care să nu știu la ce se pricepe de fapt. N-aș vrea să am un președinte care a făcut, o dată sau de mai multe ori, proba lipsei de onestitate. N-aș vrea să am un președinte fără experiență de viață și de oameni, necopt, sigur de sine fără temei, mândru că e președinte, ros de ambiții impure și de parvenitism. Aș prefera un președinte decent, modest fără ostentație, bine educat, cordial, așezat corect între gravitate și umor (dar neiubitor de trivialități suburbane și de retorsiuni mitocănești), un președinte cu respect pentru reguli (juridice, morale, comportamentale), capabil să se exprime onorabil în măcar două limbi de circulație europeană, incapabil de ură, lipsit de pasiunea îmbogățirii. (Preda et al., 2024, pp. 8-9)

Rămâne ca cititorul să judece în ce măsură autorul acestor rânduri merită să fie considerat suficient de competent în materie, de vreme ce este evident că acel candidat pe care îl recomanda călduros în 2014, Klaus Iohannis, întrunea numeroase vicii și puține virtuți din lista citată mai sus (Miron, 2024; Arges TV, 2016; Vulcan, 2024). Pleșu mărturisea atunci că pariază pe „laconismul decent" și „discursul nespectaculos" al candidatului PNL, susținând „fără rezerve" punctul de vedere al filosofului Andrei Cornea, care afirma, fără nici cea mai mică îndoială carteziană, că niciunul dintre cele șase imobile însușite de primarul Sibiului nu a fost dobândit prin fraudă (Pleșu, 2014; Cornea, 2014). Pentru ambii intelectuali

cu ambiții politologice, Iohannis nu era un primar fără har implicat în afaceri imobiliare dubioase, ca mulți alți primari ce au avut în grijă restituirea proprietăților și planurile de urbanism, ci un profesor din provincie care a agonisit cu trudă o avuție imobiliară de invidiat din... „meditații".

Fără să se poată lăuda cu afinități partinice mai reușite, autorii ce semnează eseurile din cuprinsul cărții depun totuși un efort de ideație mai consistent. Eseul de început, al lui Cristian Preda, are și cea mai mare întindere (aproximativ 40 de pagini) într-un volum de altfel foarte scurt – publicația însumează 115 pagini, din care în jur de 30 sunt ocupate de nu mai puțin de 5 anexe (Anexa 1 - Prevederile referitoare la președinte din Decretul-lege nr. 92 din 14 martie 1990, Anexa 2 - Ce prevedeau tezele din Adunarea Constituantă referitor la atribuțiile prezidențiale, Anexa 3 - Prevederile referitoare la președinte în Constituția din 1991, Anexa 4 - Modificări introduse la revizuirea constituțională din 2003 referitoare la atribuțiile președintelui, Anexa 5 - Candidați la prezidențiale și rezultatele lor la scrutinele din perioada 1990-2020). Autorul își dă frâu liber imaginației, asemenea unui consultant politic căruia nu i-a cerut nimeni sfatul despre cum se redactează o ofertă electorală la alegerile prezidențiale de anul acesta, dar simte nevoia să-l dea oricum. Așa că, printre dezideratele dictate de simțul comun, găsim și unele experimente mentale îndoielnice, precum ideea că președintele „ar fi bine să locuiască acolo unde locuia și înainte de a fi ales" (p. 16), sau că România ar putea să pună la dispoziția NATO o expertiză excepțională în privința combaterii terorismului (p. 18), sau ideea de a numi la conducerea politică a serviciilor secrete militari din activul acestora, așadar de a elimina una dintre pârghiile de control civil al activităților lor. „Directorii serviciilor de informații sunt actori-cheie în CSAT. Dacă aș fi președinte, aș numi în fruntea acestor servicii profesioniști din sânul lor" (p. 20). Poate că nu va fi președinte, dar citim printre rânduri că autorul nutrește speranța că într-o nouă conjunctură politică ar putea deveni ministru de externe, sau măcar consilier prezidențial pe probleme de politică externă: „Ucraina trebuie susținută prin orice mijloace până la eliberarea întregului ei teritoriu, apoi asistată în parcursul european" (p. 23).

Neașteptat pentru un profesor universitar cu pretenții, care scrie la acest „ghid" de uz civic de la înălțimea unei catedre bucureștene, textul lui Cristian Preda are accente polemice de tip tabloid. El reamintește direct sau aluziv anumite calificative injurioase pe care le-au primit unii dintre politicienii ce au candidat de-a lungul timpului la funcția de președinte al

României: „dulap", „ficus" (Iohannis), „prostănac" (Geoană). Inventează epitete noi atunci când afirmă: „Ar trebui ca niciodată să nu mai ajungă șef de stat-major vreun extremist nătâng sau vreun plagiator posac (aluzie la generalul Nicolae Ciucă – *n.n.*). Țara are mulți generali bravi și deștepți." (pp. 19-20). Referințele istorice (Ceaușescu, ceaușism, parlament unicameral cu 300 de membri, cetățenii să aleagă între monarhie și republică, ziua națională a României să fie 22 decembrie) dau întregului eseu o coloratură nostalgică.

În final, autorul enumeră „10 proiecte pentru țară": acceptarea în Schengen, adoptarea monedei Euro, aderarea la OECD, creșterea puterii de cumpărare, „conectarea economică și culturală cu Republica Moldova și Ucraina", construcția de autostrăzi, reducerea poluării aerului, servicii de sănătate mai accesibile, și, în cele din urmă, „afirmarea României în lume prin cultură" (Institutul Cultural Român înapoi sub control prezidențial).

Ciprian Mihali abordează subiectul într-o manieră mult mai sobră, cu pedanterie academică. Eseul lui este o reflecție despre carismă în politică inspirată de o carte a lui Jean-Claude Monod, ocazie cu care profesorul clujean ține cititorilor o scurtă lecție de Anul I despre concepțiile sociologice ale lui Max Weber. Nu se poate spune mare lucru despre acest text, deoarece autorul nu are mare lucru de spus. Dar putem reține că începe, într-un stil direct, prin a-l lăuda pe Cristian Preda și a-l critica pe titularul funcției prezidențiale pe picior de plecare, Klaus Iohannis, președintele anti-carismatic prin excelență.

Deși întreaga lucrare este scrisă de intelectuali, singurul eseu antrenant din punct de vedere intelectual din cuprinsul ei este cel semnat de Sorin Ioniță. Autorul se străduiește să remaieze narațiunea istorică a dreptei politice românești, aflată în perpetuă căutare de eroi salvatori anticomuniști, și să îndulcească amărăciunea dezamăgirii care-i încearcă pe votanții lui Traian Băsescu și Klaus Iohannis. În această întreprindere ambițioasă, se folosește în mod inteligent de câteva observații cu conținut ridicat de adevăr. El explică, de pildă, că încrederea în lideri măsurată de sociologi la nivelul opiniei publice urmează dobândirea puterii politice mai mult decât o prezice: „Cu alte cuvinte, ce se întâmplă azi este rezultatul unor decizii de culise, acțiuni îndrăznețe ale unor personalități care resetează jocul, hazardului, factorilor de influență externă etc. Apoi opinia publică se ajustează la realitate și premiază cu încredere pe cel care a avut succes, sau reușește cel puțin să transmită impresia că a avut succes" (pp. 73-74). De asemenea, confirmă intuiția populară potrivit

căreia țara funcționează pe pilot automat atât timp cât este în „câmpul de gravitație" al capitalismului vest-european: „Uriașa forță de gravitație a Uniunii a dus toate statele nou-membre în aceeași direcție și aproximativ în același ritm, păstrând distanța istorică dintre ele, cu minore corecții de parcurs. Are aerul că managementul executiv de acasă, calitatea elitelor și frământările politice interne au fost în ultimul deceniu și jumătate doar un show marginal în evoluția structurală importantă a societăților, ancora solidă a pieței contând mai mult decât orice altceva" (p. 77).

Observând cum comoțiile politicii electorale prezidențiale au depins în ultimii 20 de ani de valurile de emoție ce au mobilizat pe alegători în favoarea candidaților de dreapta, Ioniță dă vina pe Ion Iliescu, căci acesta ar fi fost inventatorul acestui tip de manipulare prin frică. El a început. El a pus politica românească pe șinele care o fac să sufere de tulburări emoționale de fiecare dată când de funcția prezidențială se apropie un candidat social-democrat. El îi speria pe cetățenii ieșiți, cu sau fără voia lor, din socialism, că „vin moșierii". Moșierii au venit, dar nu chiar în acel moment, acceptă autorul. Totuși, asta nu scuză sperietura (p. 78).

În final, Sorin Ioniță propune o serie de criterii de evaluare a ofertelor politicienilor români, sub forma unor întrebări pe care le consideră de actualitate. Din cuprinsul listei de întrebări ies în evidență două dimensiuni dominante: 1. grijile neoliberale obsesive ale autorului, preocupat ca statul să-și plătească datoriile bancare și să nu cheltuiască prea mult; 2. certitudinea că România va purta un război împotriva Federației Ruse.

> Cum rezolvăm problema cronică a modelului de stat unic în UE reprezentat acum de România, care își propune să cheltuie de la bugetele publice 35% dar adună acolo doar 28-29% din PIB? (...) Ce facem cu pensiile din sistemul public după anul 2030, când începe să iasă din activitate uriașa cohortă de vârstă a decrețeilor? (...) Cum ne pregătim pentru agresiunea Rusiei contra Europei, care va veni la un moment dat și se va întinde pe ani buni? Cum trebuie pregătită practic, informațional și emoțional populația pentru apărare, și cum se vor schimba raporturile dintre cetățean și armată? (...) Cum se poate crea un autentic control civil asupra serviciilor secrete în România, în paralel cu o reducere a penetrării acestora în business și viața politică. Cât de decis este candidatul la președinție să renunțare la guvernarea cu acoperiți și oameni controlați de SRI, SPP etc.? (pp. 82-84)

Această carte pretinde să-i ajute pe cetățeni să facă o alegere în scrutinul prezidențial de anul acesta. În realitate, nu face nimic mai mult

decât să exprime opiniile, dorințele și idiosincraziile fiecăruia dintre autori, expunându-le în vitrinele librăriilor Humanitas. Spunând prea puțin despre nevoile și interesele marii mase a alegătorilor, lucrarea este o fereastră spre universul politic imaginar al intelectualilor români cu vederi de dreapta, care, din nou deziluzionați de politicienii pe care i-au sprijinit sau cu care au colaborat, încearcă să renoveze iluziile despre binele politic ale acelei părți a publicului elitist din România care încă mai simte nevoia să-i imite.

Bibliografie

Argeș TV. (2016, septembrie 29). *Curtea de Apel Pitești: Președintele Iohannis - În proces cu doi bătrâni* [înregistrare video]. https://www.youtube.com/watch?v=Gd3PJ6rYsA4

Cornea, A. (2014, iulie 10). Marea coaliție anti-Iohannis. *Revista 22*. https://web.archive.org/web/20141016231922/http://www.revista22.ro/marea-coali539ie-antiiohannis-48385.html

Miron, A. (2024, septembrie 26). TOP scandaluri în care a fost implicat Klaus Iohannis, în 10 ani ca președinte al României. *Ziare.com*. https://ziare.com/klaus-iohannis/presedinte-romania-scandal-top-1877168

Pleșu, A. (2014, octombrie 16). Cu cine votez. *Dilema Veche*, *557*. https://web.archive.org/web/20141104155435/http://dilemaveche.ro/sectiune/situa-iunea/articol/cine-votez

Preda, C., Mihali, C., & Ioniță, S. (2024). *Ce vrem de la președintele țării?: Ghid civic pentru alegătorii români*. Humanitas.

Vulcan, D. (2024, septembrie 25). Familia Iohannis a mai pierdut o casă în instanță și trebuie să restituie 260.000 de euro obținuți din chirii. *Europa Liberă România*. https://romania.europalibera.org/a/familia-iohannis-a-mai-pierdut-o-casa-in-instanta-si-trebuie-sa-restituie-cei-260-000-de-euro-obtinuti-din-chirii/33134725.html